

nedoslednosti ostal fragment. Frenkova smrt pa je pravzaprav odveč, ker v zgodbi nima prave funkcije. Vrhu tega je ta dolgi odlomek nekam stereotipen; morda je napisan po spominu, vendar ga je pisatelj obdal s patosom, ki razčloveči trenutek strašnega umiranja. Nasprotno pa je odličen Frenkov spomin na likvidacijo Smrekaričine sestre in njene hčere. Toda celo na teh grozljivih, življenjsko in pisateljsko bogatih straneh bi lahko pisatelj zaostрил moralno situacijo: če ženski morebiti ne bi priznali, da sta izdajali, a bi ju vseeno iz tega ali drugega vzroka morali ustreliti? (Takšno sceno sem pred kratkim bral v nekem novem srbskem romanu in priznati moram, da je bila v primeri z Grabeljškovo mnogo bolj pretresljiva in umetniško polna.)

Po vsem tem je sodba o Pomladi brez lastovk lahka: Grabeljšek je odlično snov smotrno organiziral, oddvojil nekaj zanimivih likov in pomembnih moralnih žarišč, zavoljo nedoslednosti pri razreševanju situacij in zavoljo psihološke okornosti pa zgodbe ni povzdignil do resnične umetniške monumentalnosti. V njegovem novem romanu je pravzaprav vse imenitno zastavljeno, razrešeno pa je zaradi površnosti ali nerodnosti samo polovično. Seveda ima pri tem velik delež tudi pisateljev primitivni slog. Človeku je namreč včasih resnično hudo, ko brezosebni, nerodni in suhoparni stavki naravnost tišče k tlom kak prizor, ki bi po vsej pravici moral bralca omamiti in ga kot magnet pritegniti iz puste vsakdanjosti. V primeri z Dolomiti je torej Pomlad brez lastovk pisateljski uspeh, vendar bo Grabeljšek brez vsega tistega, čemur pravimo umetniški rafinma, vključujoč predvsem psihologijo in slog, svoje pisanje težko premaknil s polovice poti.

Mitja Mejak

NEKAJ BESED O DVEH PREVODIH IZ MAKEDONSKE KNJIŽEVNOSTI

Zdi se, da se skoraj vedno v tistih mračnih in usodnih trenutkih narodne zgodovine, ko se zaostri vprašanje nacionalnega obstoja na »biti« ali »ne biti« ali ko se zgosti socialno zlo do hipertrofirane oblike, razraste poezija v nadosebne, družbene premere. Seveda: zares velika in dragocena poezija ohrani zar intimnega ognja in je vedno izraz osebnosti, le da je ta ekstravertirana, usmerjena predvsem navzven, v stvarni predmetni svet; kolikor je poet še zazrt v ožji osebnostni svet, je vendarle tudi v njegovih najsubtilnejših stihih čutiti družbeno mero.

Celotna zgodovina makedonske vezane besede potrjuje gornjo misel: malokatera poezija se je razvijala v tako krutih pogojih, v tako nenehnem krvavem znamenju vseh mogočih agresij in eksploatacij in v malokateri se je individualna pesnikova usoda tako organsko zrasla z narodno bolečino. Od bratov Miladinov pa do Racina, Markovskega, Nedelkovskega in Bogoevskega je makedonska umetna pesem (poleg narodne) v bogatih individualnih tonih živela in izpovedovala usodo svojega naroda kot živ zasmeh kategoričnim trditvam, da makedonskega naroda sploh ni. Med narodnoosvobodilno borbo je makedonska poezija — narodna in umetna — znova vzplapolala v širokih dimenzijah, po vojni pa je tudi ona prišla v zagato; posledica programatičnih

zahtev o družbeno mobilizacijskem učinku so bili pogosto neiskreni toni, ki so izzvenevali v prazne deklarativne tirade.

Spričo tega je razumljiv malce paradoksalen razvoj mladega makedonskega poeta Ace Šopova, ki je iz ozke, dnevne opredeljenosti preskočil v pravo antipodno nasprotje: v časovno indeterminiranost, in iz široko zasnovanih epskih pesnitev prešel v lirično domeno: v intimno izpoved. Energičen prelom s preteklostjo predstavlja zbirka »*Zlij se s tišino*»¹ ki nam jo je v prevodu poustvaril Ivan Minatti (prijetna in posebne hvale vredna novost založniške prakse, ki doslej ni izdajala v prevodih mladih, nadarjenih poetov). Pesnikov svet se je zdaj sila skrčil: snovno jedro skoraj vseh pesmi je pesnikova nesrečna ljubezenska, točneje življenjska usoda. Povratek k človeku in k drobnim vrednotam, ki jih utegne prevelik hrup zabrisati, je dragocen, četudi ne mislim, da je ta razvoj absolutno najboljši; ljubši mi je — če naj uporabim primer — Matej Bor s širokim motivnim razponom od veličastnega ciklusa »Šel je popotnik skozi dvajseti vek« do intimno ubranih samogovorov kot včasih malce enolični in utrujajoči kliči na pomagaj nekaterih trubadurjev. Pa vendar: širina motivne klaviature ni bila še nikoli bistven in zanesljiv predznak kvalitete; važnejše je, do kakšnih razsežnosti se razmakne osnovno motivno žarišče in kako ga ume poet poglobiti.

Poezija Ace Šopova je izrazito izpovednega značaja: v nji razkriva pesnik z iskrenostjo in odkritosrčnostjo, vendar s taktom pravega lirika svoj čustveni svet. Osnovno razpoložensko izhodišče, ki ga bogato in domiselno variira, je osamelost, ubitost in nalomljenost lastnega življenja, ki jo le redko presvetli rahlo, neopredeljeno upanje. Le-to dominantno občutje struji in valovi tudi iz liričnega podteksta tistih stihov, v katerih se pesnikov svet malce razširi in v katerih je njegova usoda pomaknjena v drugi plan. Poezija Šopova je izpoved človeka, ki se zavoljo nemirne krvi ne znajde v življenju in si poruši vse, celo družinsko srečo, ima pa močan samokritičen občutek. Tako njegove tavajoče stopinje v svet vedno spremlja grenkoba in vsak zgrešeni korak poglobi ta njegov boleči resentment. Večina pesmi je zelo pretresljivih (»Galebu, ki mi kroži nad glavo«, »Sanje, ki ne bodo umrle«); v njih je zvrhana individualna življenjska intenziteta, ki daje stihom čustveno globino.

Posebno mesto zavzemajo v poeziji Ace Šopova pejsaži; le-ti so včasih res zgolj fine, impresivno risane mojstrovine, večkrat pa jim je namenjena globlja funkcija: ob stiku z naravo, ob doživljanju njenih lepote se pesnik presvetli in nasrka novih moči (»Pojdi«, »Kadar ti je težko«, »O, kakšna radost«). Zanimivo: le narava, čista in prelepa, notranje prežari poeta in mu da novih življenjskih impulzov.

Prevajalec Ivan Minatti je poslovenil verze z ustvarjalnim navdihom: pesmi so zvečne kakor v oblikovalnem zagonu scela prelite. Minatti se ni striktno držal besedi, čeprav si tudi ni dovolil prevelikih svoboščin, ampak je s tenkim poslušom ujel svojevrstno mehko in nežno dikcijo Šopova in njegovo toplo notranjo melodiko. Zdi se, da je ponekod prevod celo toplejši in nežnejši od originala. Le redkokdaj zastane prevajalec kak stih, naj navedem en primer (»Ne ljubi me«, druga kitica): *Toda — zakaj me spet in spet žalost muči, | zakaj spet in spet mi obraz mrači?* namesto naravnejših

¹ Aco Šopov, *Zlij se s tišino*. Prevedel Ivan Minatti. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1957.

in gladko tekočih verzov. *O, zošto me pritiska pak taga / i zošto se stemni mojt lik?*

Knjigi je dodan sintetičen pregled makedonske književnosti s posebnim pogledom na Aca Šopova izpod peresa dr. Frana Petreta.

Še en prevod iz makedonske književnosti smo dobili: široko zasnovani roman »*Vas za sedmimi jeseni*«,² ki ga je napisal Slavko Janevski, znan tudi kot poet. »*Vas za sedmimi jeseni*« je izrazit kolektivni roman: v ospredju pisateljeve pozornosti je domala vsa vas Jasenska, pogled pa mu sega tudi prek njenih meja v sosedno srenjo. Široka kompozicija preseneča, ker makedonsko pripovedništvo spričo neugodnih razmer nima prave tradicije; pisatelj je v pripovedni epiki zaoral v ledino in potegnil pionirsko brazdo.

V romanu prikazuje Janevski socializacijo vasi v prvih povojnih letih, ko smo skušali z naglimi, energičnimi koraki preosnovati individualno gospodarstvo v višji tip — v zadržno obliko obdelave. Pisatelj se je resno trudil, da bi ne zapadel v ceneno agitacijsko prizadevnost, zato skuša oživiti like v enkratne individualnosti z lastnim dejanjem in nehanjem. Vendar se navzlic temu pogosto čuti, da so ljudje razvrščeni zgolj po družbenih kategorijah. Mimo tega, da je delo včasih malce razdrobljeno in sem pa tja slabo pregledno, je prav ta shematičnost njegova osnovna napaka.

Moti tudi, da je pisatelj domala vse zaviralne momente zgostil in naprtil vaški reakciji, ni pa zmogel prikazati notranjega refleksa, ki ga je v samih kmetih izzval poseg mlade družbe v njihovo patriarhalno življenje.

Slavko Janevski pa je ustvaril z izklesanimi potezami nekaj odličnih likov; predvsem mislim tragično postavo Apostola, tega družbeno neprebujenega, čustveno impulzivnega in v osnovi dobrega človeka, ki ga izrabi reakcija za umazane račune. Le-ta je najbolj izkristaliziran lik, grajen v zelo širokih premerih. Dobro sta orisana tudi Boris in Kostandinka, med katera tako usodno poseže Apostol, dalje ljubezen med Ilijo in Borjanko in nekateri množični prizori.

Še neka kvaliteta dviga ceno temu pripovednemu delu: izredno lepi opisi narave. V teh dosega Janevski plastiko, vredno največjih pripovednih mojstrov.

Knjigo je v lepem in skrbnem jeziku poslovenil Fran Petre.

Marjan Brezovar

RAZMIŠLJANJE O KNJIGI »DUHOVNO ŽIVLJENJE KOROŠKE«

(Nadaljevanje)

II

Dvainpetdeset strani je namenil avtor knjige o koroškem duhovnem življenju srednjemu veku od leta tisoč pa nadalje. Poglavlje o srednjeveškem pesništvu je pisatelj razdelil na zgodovinski uvod, pri katerem bi pripomnil, kako za čas, o katerem pripoveduje, še ne moremo govoriti, da je Karantanija

² Slavko Janevski, *Vas za sedmimi jeseni*. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1957.